

Průlom v české legislativě na ochranu vod. Novelu, která by měla zabránit možnému vzniku havárií, dnes ve třetím čtení schválila Sněmovna

3.5.2024 - | Ministerstvo životního prostředí ČR

“Havarijní” novela vodního zákona staví nová pravidla pro vyšší ochranu lidského zdraví a životního prostředí, zachování druhové rozmanitosti a ekologické rovnováhy.

V době klimatické změny lépe chrání cenné vodní ekosystémy, které v důsledku ovlivňují místní klima a přispívají k regulaci teploty, tedy mají vliv na nás všechny. Novela představuje komplexní legislativní řešení pro zneškodňování havárií na povrchových vodách. Zavádí kontinuální sledování vypouštěných odpadních vod od vybraných znečišťovatelů a zřizuje digitální registr, který postupně zahrne všechny výpusti ze zdrojů znečištění povrchových vod v délce více než 100 tisíc kilometrů. Novela dále navrhuje pětinasobné zvýšení pokut pro původce havárií a jasná pravidla pro jejich zvládnutí. Dnes ji ve třetím čtení schválila Sněmovna, nyní zamíří do Senátu.

„Cílem schválené novely je především co nejlépe minimalizovat riziko havárií na řekách. Jen pro ilustraci, v letech 2013-2022 došlo k 2 107 haváriích na vodách, v 966 případech se nepodařilo prokázat původ. Chceme důslednější prevenci, mít pod kontrolou hlavní znečišťovatele, kteří ve svých provozech pracují s nebezpečnými závadnými látkami, proto novelou zavádíme kontinuální sledování vypouštěných odpadních vod. Potřebujeme preventivně odradit všechny subjekty a osoby, které vnášejí do řek nebezpečné látky, proto pokuty budou až pětinasobně vyšší. Digitální registr výpustí pak výrazně ulehčí určení místa původu havárie, resp. přímo původce. Také zpřesňujeme postup a kompetence při zvládnutí havárií,“ vypočítává přínosy projednávané legislativy **ministr životního prostředí Petr Hladík (KDU-ČSL)**.

Násobně vyšší pokuty a sledování rizik

„Pokud se do povrchových vod vypouští odpadní vody s obsahem vybraných pro vodní prostředí a organismy nebezpečných látek, je z preventivních důvodů nezbytné být ve střehu a monitorovat taková vypouštění. Žádná předchozí vláda doposud v oblasti ochrany vod nesebrala odvahu a nezavedla povinnost kontinuálního sledování pro potenciální znečišťovatele. My chceme, aby vybraní znečišťovatelé povinně zavedli tento typ měření a díky tomu se průběžně hodnotily klíčové indikátory ukazující na možný vznik havárie, a to ideálně tak, aby bylo havárii zabráněno dříve, než se odpadní vody s nebezpečnými látkami dostanou do toku. Voda je nás všech, zdroj nevyčísitelné hodnoty, chci, abychom se k ní proto všichni chovali maximálně zodpovědně,“ vysvětluje ministr Hladík. Podle odborného odhadu se tato povinnost dotkne zhruba 100-200 znečišťovatelů v Česku. Náklady na pořízení monitorovacího zařízení i na jeho provoz ponesou znečišťovatelé.

“Kontinuální sledování bude znamenat významný posun pro dohled nad stavem vypouštěných odpadních vod a identifikaci potenciálních havárií,“ potvrzuje ministr zemědělství Marek Výborný (KDU-ČSL) a doplňuje: *“Dnes je nastavená výše pokut za způsobení havárie na vodách chabým nástrojem prevence. Novela je proto zvedá skokově, až pětinasobně - z maximální výše 10 na 50 milionů korun zejména pro podniky a provozovny.“*

Zdroj havárie? Bude snazší ho určit

Novela zavádí vedení evidence všech výpustí do vodních toků, vznikne nový digitální registr (registr výpustí odpadních vod nebo závadných látek), který bude spravovat Ministerstvo životního prostředí. Ten postupně zahrne všechny výpusti ze zdrojů znečištění do vod povrchových. Objeví se v něm tedy i výpusti bez dokumentace, které jsou rizikem potenciálního havarijního znečištění vodních toků. Pak bude v případě vzniku havárie snazší identifikovat místo, kudy se do vody dostaly odpadní vody nebo závadné látky, které havárii způsobily. Tím pádem bude snazší i určení případného viníka. Registr vznikne postupně v etapách. V České republice je 16 326 km významných vodních toků a 86 553 km drobných vodních toků. Podrobnosti stanoví společná prováděcí vyhláška Ministerstva životního prostředí a Ministerstva zemědělství.

„Do konce roku 2025 chceme mít zmapované vybrané úseky významných vodních toků ČR. Do digitálního registru výpustí chceme dostat data více než pět tisíc výpustí s povoleným vypouštěním odpadních vod do vod povrchových, dále se soustředíme na části toků s potenciálně největšími znečišťovateli, kteří spadají pod režim zákona o integrované prevenci. V další etapě, s termínem do konce roku 2029, bude probíhat mapování zbylých významných vodních toků, což jsou i přeshraniční toky. V registru bude možné dohledat například údaj o přesné lokalizaci výpusti, název katastrálního území, název vodního toku a případně všechny další patřičné identifikátory výpusti,“ uvedl ministr Hladík s tím, že registr výpustí bude sloužit vodoprávním úřadům, správcům povodí, Hasičskému záchrannému sboru České republiky, České inspekci životního prostředí, Policii České republiky a Vojenské policii, tedy subjektům zasahujícím při havárii. *„Zasahující složky u havárií budou mít díky tomu v ruce užitečnou informační pomoc při odstraňování příčin havárie a jejího šetření. Vodoprávní úřady pak budou mít k dispozici informace o potenciálních zdrojích ohrožení jakosti povrchových nebo podzemních vod,“* doplňuje **ministr zemědělství Marek Výborný (KDU-ČSL)** s tím, že právě téma vody je ve společné péči a ochraně Ministerstva životního prostředí a Ministerstva zemědělství. *„Jako velmi důležité vidím to, že je v novele jasně nastaven mechanismus pro poskytování peněžních prostředků při případných haváriích. Stejně tak tato novela umožní zástupcům měst i obcí spolupráci s úřady, díky tomu, že jsou v novele jasně napsaná vymezení příslušných krajských úřadů při řešení havárií, které přesahují hranice obvodů obce nebo kraje. Zároveň je obrovským pozitivem pro samosprávy ta skutečnost, že každá výpust bude evidovaná a digitalizována,“* hodnotí pozitivní přínos novely **poslanec KDU-ČSL David Šimek, člen výboru pro životní prostředí.**

Manuál pro havárie: jasné role, jasný postup

Novela říká, kdo při haváriích velí, kdo a jak má při nich postupovat. Je to Hasičský záchranný sbor ČR, který vždy řídí záchranné a likvidační práce. Paragrafové znění tak jednoznačně zlepší koordinaci zasahujících orgánů - hasičů, vodoprávních úřadů a České inspekce životního prostředí, urychlí jejich spolupráci při zásahu a tím i minimalizuje dopady škodlivých následků. Zároveň napravuje dosavadní nejasnosti, zejména ve věci rozdělení kompetencí všech zasahujících složek, které se podílejí na řešení havárií, a to i v případě havárií přesahujících území několika obcí nebo krajů. Novela například jasněji vymezuje kompetence mezi HZS ČR a vodoprávními úřady. Role Hasičského záchranného sboru ČR spočívá v provedení bezprostředního zásahu, jehož účelem je zastavit šíření havárie, tedy bezprostředních tzv. záchranných a likvidačních prací. Vodoprávní úřad pak řídí všechny další činnosti. Tedy takové, které jdou nad rámec záchranných a likvidačních prací a souvisejí se zneškodňováním havárie. Například koordinaci odběru vzorků, ukládání opatření k nápravě a dalších aktivit při tzv. zneškodňování havárie. Novela nově zavádí i kompetenci ČIŽP, jež může převzít od vodoprávního úřadu řízení prací při zneškodňování havárie a šetření příčin havárie, a to v případě, že ji lze řešit jen s použitím mimořádných odborných znalostí. *“Jednotlivé kroky při zmáhání havárií a detailnější popis koordinace všech zapojených subjektů podchytíme v prováděcích předpisech; upravíme havarijní vyhlášku a připravíme i podrobnější metodický pokyn,“* uzavírá ministr Hladík.

Havarijní novela vodního zákona v datech (PDF, 2 MB)

https://www.mzp.cz/cz/news_20240503_Havarijni-novelu-vodniho-zakona-dnes-ve-tretim-cteni-schvalila-snemovna